

PEPA FA'AMAONIA A LE FALEMA'I & FĀ'ATA O LE FATAFATA

FA'AMAUMAUGA A LE TAGATA TALOSAGA

Immigration New Zealand
TE RATONGA MANENE

Department of Labour
TE TARI MAHI

'Ole'ā aogā lenei pepa (leaflet) mo lou fa'atumuina o le Pepa Fa'amaonia a le Falema'i ma le Fā'ata o le Fatafata (Medical & Chest X-ray Certificate, [NZIS Form No.1007]). 'Ole'ā ta'ua lenei pepa fa'atumu (form) o "le pepa fa'amaonia a le falema'i" (medical certificate).

FA'AMATALAGA FA'ALAU'ITELE

'O le ā le aogā o le pepa fa'amaonia?

E mana'omia e tagata 'olo'o talosagaina le fiaulufale i Niu Sila, ona maua e i latou se soifua mālōlōina lelei (e tele isi au'ililiga 'olo'o iai i le pepa Health Requirements Leaflet NZIS 1121 lea e 'avatu fa'atasi ma lenei pepa). E fa'amaumauina 'uma i le pepa fa'amaonia a le falema'i (NZIS 1007) fa'amatalaga e fa'atautu i lou soifua mālōlōina, lea e tūpā mai e le 'Ōfisa o Femālagā'iga a Niu Sila (Immigration New Zealand) e fua i ai pē 'e te 'ausia lenā tūlaga.

'O ā taimi 'ou te fa'aaogāina ai lenei pepa fa'amaonia a le falema'i?

E tatau ona 'e fa'aaogāina pe'āfai 'olo'o 'e talosagaina se visa lē tūmau po'o se pēmita asiasi mo Niu Sila, 'ae 'e te fuafua e nofo mo le silia i le 12 māsina, pē 'olo'o 'e talosagaina se pēmita e nofo ai (**residence**).

E fa'apēfea pe'āfai sā 'ou avatua fa'atasi se pepa fa'amaonia a le falema'i i la'u talosaga lea na 'avatu talu ai nei?

'Āfai 'olo'o 'e talosaga mo se nofomau, e mana'omia lou toe 'auina mai o se isi pepa fa'amaonia a le falema'i.

'Ātonu 'e te lē mana'omia se pepa fa'amaonia fou pe'āfai 'olo'o 'e talosaga mo se visa po'o se pēmita asiasi, ma 'ua 'uma ona 'e avatua fa'atasi lenā pepa fa'amaonia i lau talosaga sā faia i totonu o le lua tausaga talu ai. 'Ole'ā fa'ailoa atu lava e se tasi o nafa ma lau matā'upu pe'āfai e toe mana'omia se isi pepa fa'amaonia fou.

'O fea 'ou te alu e siaki ai a'u e le fōma'i?

I atunu'u 'ua iai se lisi fa'amaonia o se vasega o fōma'i (panel doctors) ma tagata e faia fā'ata i le 'Ōfisa o Femālagā'iga a Niu Sila, e tatau ona fa'atumu lenei pepa fa'amaonia e se fōma'i o iai i lenā lisi fa'apea fo'i i lē e faia le fā'ata. Taga'i ane i la matou 'upega o feso'ota'iga o le www.immigration.govt.nz/paneldoctor 'e te silafia ai se fōma'i 'olo'o sili ona latalata ane 'iā te 'oe.

'Āfai e leai ni fōma'i fa'apēnā i lo 'outou atunu'u, e mafai lā e se fōma'i 'ua lesitalaina, 'aemaise lā 'oe lava Fōma'i ona ia fa'atumu lenei pepa fa'amaonia?

Fa'aaliga: E leai se vasega fa'apitoa o fōma'i fa'apēnā (panel doctors) i Niu Sila. 'Āfai 'olo'o 'e alaala i Niu Sila 'ae leai se fōma'i patino o tausia 'oe, ona 'e su'e lea i le tusi telefoni mo le lisi o Fōma'i Lautele e ono latalata ane 'iā te 'oe.

'O le ā le umi e fa'atumu ai le pepa fa'amaonia a le falema'i?

'Ātonu 'e te fa'atali mo sou avanoa mo le siakiina o 'oe e le fōma'i, ma e tatau ai ona lava se taimi e fuafua ai le tu'uina atu o lau talosaga mo ou pepa o femālagā'iga. 'O le taimi lava e mǎe'a ai ona siakiina 'oe, 'ātonu pē lua i le tolu vaiaso 'e te fa'atali ai fa'ato'ā maua ane lau pepa fa'amaonia 'ua mǎe'a lelei ona fa'atumu e le fōma'i na siakiina 'oe. E mǎfua lenā mea, ona e tatau ona fa'atali o ia mo i'uga o le fā'ata o lou fatafata ma le su'ega o lou toto.

Fa'aaliga Tāua: 'Āfai 'olo'o iai sou gasegase e lē tugā tele, pē 'olo'o 'e inuina mo sina taimi pu'upu'u ni fuālā'autui, e tatau ona toe tolopō le siakiina o 'oe se'i 'e mǎlosi lelei.

'O ā mea e tatau ona 'ou 'aumai pe'ā siaki a'u e le fōma'i?

- 'O le Pepa Fa'amaonia a le Falema'i ma le faiga o le Fā'ata o le Fatafata, (NZIS 1007), fa'atasi ai ma le Vāega A, H, I ma le J 'ua mǎe'a ona fa'atumuina.
- Lou tusifolau 'olo'o aogā, mo le mǎtauliaina o 'oe.
- E tolu ni ou ata tusifolau fa'ato'ā tapu'e.
- So'o se matatioata po'o ni tioata nini'i (contact lenses) 'olo'o 'e fa'aaogāina.
- So'o se līpoti talu ai nei lava mai se fōma'i fa'apitoa, 'aemaise pe'āfai e iai sou ma'i tūmau.
- Fa'amatalaga 'uma o so'o se fualā'au/vailā'au mai le faletalavai 'olo'o 'e inuina i le taimi nei (e aofia ai igoa o fualā'au/vailā'au ma le fa'atūlagaga o inumaga).

Pē mafai ona mā to'alua mai ma se tasi i le faiga o lo'u siaki?

E mafai, fa'apea fo'i ma se tasi e fa'amatala upu mo 'oe. 'Āfai 'e te moomia se fa'amatala upu, ia mua'i faatulaga a o le'i faia lou siaki, ma o le taimi lea e faamau ai lou suafa mo sou avanoa, e tatau ai ona 'e fa'ailoa i le fōma'i e faia lou siaki e fa'apea, 'ole'ā e 'aumaia se tasi e fa'amatala upu mo 'oe. E mafai ona fa'aaogā se tasi 'olo'o faia se 'au'aunaga fa'apitoa fa'apēnā, 'ae 'a lē maua, e mafai ona fa'aaogā se tagata e aloa'ia i lau lava li'o.

'O ā mea e aofia ai i le fa'atumuina o le pepa fa'amaonia?

E tolu vāega o lenei pepa fa'amaonia, ma e tatau ona fa'atumu 'uma na vāega i le gagana Peretania:

- le siakina o lou tino 'ātoa e se fōma'i,
- se fā'ata o le fatafata, ma le
- su'eina o le toto ma le fe'auvai.

'O nisi fōma'i su'esu'e 'ua latou saunia vāega 'uma lava e faataunuu ai vala 'uma o le pepa fa'amaonia a le falema'i; 'o isi 'ātonu latou te fa'asino 'oe i se isi mea e fai ai lou fā'ata. 'Ātonu e tāpā lava 'oe i le potu o le fōma'i 'ina 'ia 'avatu se vāega o lou toto ma le fe'auvai 'auā le su'esu'ega.

'Ae fa'apēfea tamaiti?

'O tagata 'uma lava e talosaga e aofia ai ma tamaiti ma pepe meamea, e mana'omia ona fa'ao'o mai se pepa fa'amaonia a le falema'i, ma 'ua mē'a lelei ona fa'atumu, pē fa'ao'o mai e se tasi 'olo'o talosaga mo i latou nei.

- E tatau i tamaiti e i lalo ifo o le 16 tausaga le mātutua, ona ō mai fa'atasi ma o latou mātua po'o sē 'o va'aia, pe'ā faia o latou siaki e se fōma'i.
- E lē mana'omia se fā'ata o le fatafata mo tamaiti e i lalo ifo o le 11 tausaga le mātutua.
- 'O tamaiti e i lalo ifo o le 15 tausaga le mātutua e lē māsani ona mana'omia le su'ega o o latou toto, se'i vaganā 'ua iai ni fa'alētonu po'o ni tūlaga e lamatia ai le soifua mālōlōina.
- E lē mana'omia i taimi 'uma ona su'eina fe'auvai a tamaiti e i lalo ifo o le 5 tausaga le mātutua.

'O ou tiute tau'ave

- **E tatau ona 'e totogia le pili.** 'O le tagata talosaga, po'o se matua, po'o lē o tausia se tamaitiiti 'olo'o talosaga, 'o ia lenā e tatau ona totogia su'esu'ega fa'afōma'i 'olo'o fai, le fā'ata o le fatafata, 'o siaki sā faia i le falesu'etoto ma so'o se līpoti a se fōma'i fa'apitoa, mo nisi siaki e toe mana'omia ona fa'atino.
- **E tatau ona 'e tautala sa'o.** 'Āfai e sesē fa'amatalaga 'olo'o tusia i lau pepa fa'amaonia a le falema'i, e ono lē taliaina fo'i la lau talosaga, e ono toe solofua 'uma ai sou visa po'o se pēmita 'ua 'uma ona 'aumai, ma 'āfai 'ua 'e taunuu i Niu Sila, e ono fa'atonuina 'oe 'e toe alu 'ese mai le atunu'u.

'O le ā le isi mea e soso'o ai?

E tolu māsina e aogā ai lau pepa fa'amaonia a le falema'i, e 'āmata mai le aso na saini ai e lē na siakiina 'oe. Fa'ao'o mai lau pepa fa'amaonia 'ua fa'atumuina lelei, fa'atasi ai ma i'uga o le fā'ata o lou fatafata ma le su'eina o lou toto, 'ātoa ai ma lau talosaga mo se visa po'o se pēmita i totonu lava o nei māsina e tolu. 'Āfai e iai ni mea e ono a'afia ai le tūlaga talafeagai o lou soifua mālōlōina, 'ātonu e toe tāpā 'oe e le 'Ōfisa o Femālagā'iga a Niu Sila, po'o le tagata o fuafuaina le tūlaga talafeagai o lou soifua mālōlōina 'ina 'ia tu'uina atu nisi fa'amatalaga atili. 'Ole'ā mafai ona tino mai lenei mea i se līpoti mai se fōma'i fa'apitoa po'o le faia fo'i o nisi su'esu'ega ma e ono tatau ai ona 'e asiasi atu i se isi fōma'i. 'Āfai o iai se gasegase 'olo'o 'e nofo ma 'oe i le taimi nei, 'ole'ā telē se fesoasoani i lau talosaga pe'āfai 'e te tu'uina atu le tele o ni fa'amatalaga e mafai, e aofia ai līpoti talu ai nei a se fōma'i fa'apitoa.

FA'AMATALAGA O VĀEGA TA'ITASI O LE PEPA FA'AMAONIA A LE FALEMA'I

VĀEGA A: FA'AMATALAGA E PATINO I LE TAGATA

I le vāega lenei 'e te fa'amausalī mai ai fa'amatalaga e patino 'iā te 'oe lava, ma le itū'aiga o gālua po'o se itū'aiga o a'oa'oga 'ole'ā e faia i Niu Sila. Ia fa'atumu mai le vāega lenei faamolemole, a o le'i siakiina 'oe e se fōma'i. E tāua lou taliina

o fesili ta'itasi 'auā 'o fa'amatalaga 'e te tu'uina mai 'ole'ā mautinoa ai 'olo'o tutusa lau pepa fa'amaonia a le falema'i ma lau tusi talosaga mo le faigamalaga.

VĀEGA E: TALA'AGA TAU SOIFUA MĀLŌLŌINA

'O lenei vāega e tala'oto'oto ai le tala o lou soifua mālōlōina, 'ina 'ia faigofie i lē 'ole'ā siakiina 'oe, fa'apea le 'Ōfisa o Femālaga'aiga a Niu Sila ona mālamlama i le tūlaga tonu o iai lou soifua mālōlōina i le taimi nei. Fa'amolemole, ia lua fa'atumuina 'ātoa lenei vāega fa'atasi ma lē 'ole'ā siakiina 'oe, po'o se tasi 'ole'ā fai ma o latou sui (e pei 'o se teine/tama tausima'i 'olo'o fa'agasolo

ana fa'ata'ita'iga). Fa'amolemole ta'u mai pe'āfai e iai se vāega o le tala'aga o lou soifua mālōlōina 'e te lē 'o mālamlama lelei i ai. 'Āfai o iai ni lipoti tusitusia mai isi fōma'i fa'atasi ai ma au'ili'iliga o tūlaga tau i le soifua mālōlō 'olo'o 'e iai i le taimi nei, e fesoasoani tele lou 'aumaia o nei fa'amaumaga 'uma i le taimi e fai ai lou siaki.

VĀEGA I: TA'UTINOGA A LE TAGATA LAVA IA

'O le vāega lenei e tatau ona 'e sainia i luma o le fōma'i e siakia 'oe. E lē mafai e tamaiti e i lalo ifo o le 16 tausaga le mātutua ona sainia ni a latou lava ta'utinoga; e tatau ona saini e se matua po'o se o va'aia tamaiti e fai mo latou sui. 'O lou sainia o le ta'utinoga 'ua 'e ta'utino mai ai mea nei:

- 'Ua 'e mālamlama i fa'aaliga ma fesili o i vāega A ma le E o le pepa fa'amaonia, ma o fa'amatalaga 'ua tu'uina mai e uiga 'iā te 'oe e moni, e sālō lelei ma 'ato'atoa.
- 'Ua 'e mālamlama e aofia fo'i i le ta'utinoga lenei vāega e fa'ata'au i le fā'ata o lou fatafata ma le su'esu'ega e faia i le falesu'e toto.
- 'Ole'ā e fa'ailoa atu i le 'Ōfisa o Femālaga'iga a Niu Sila so'o se mea e fetau po'o se suiga o tūlaga o lou soifua mālōlōina, e ono a'afia ai le i'uga o lau talosaga mo se pēmita po'o se visa.
- 'Ua 'e fa'atagaina le 'Ōfisa o Femālaga'iga a Niu Sila e fesiligia so'o se matā'upu e talafeagai ma fa'amatalaga 'olo'o tā'ua i le pepa fa'amaonia, ma 'ia tu'uina atu fo'i lenei fa'amatalaga i isi 'ōfisa o le mālō (e aofia ai ni 'au'aunaga tau soifua mālōlōina ma 'ōfisa i isi atunu'u i fafo) 'ina 'ia faia ai ni fa'ai'uga e fa'ata'au i lou tūlaga tau femālaga'iga.

- 'Ua 'e fa'atagaina so'o se 'ōfisa o 'au'aunaga tau soifua mālōlōina i Niu Sila e latou te tu'uina atu fa'amatalaga e uiga i lou tūlaga tau soifua mālōlōina i le 'Ōfisa o Femālaga'iga a Niu Sila.
- 'Ua 'e fa'atagaina le 'Ōfisa o Femālaga'iga a Niu Sila e fa'ailoa atu i lē tonu 'olo'o talosaga mo se visa po'o se pēmita, lea e ona lenei pepa fa'amaonia a le falema'i, e fa'ata'au i le fa'agasologa ma le i'uga o su'esu'ega a le falema'i na faia, e tusa ai o fa'amatalaga na tu'uina mai e lenei pepa fa'amaonia a le falema'i, ma nisi lava fa'amatalaga fa'apēnā e tau i ai.
- 'Ua 'āmata ona 'e totogia pili o lenei siaki fa'afōma'i, ma 'ua 'e malie 'ole'ā faitalia 'oe ma totogi nisi siaki fa'aopoopo e toe fai 'iā te 'oe po'o lou alo, pe'āfai e toe tāpā mai e le 'Ōfisa o Femālaga'iga a Niu Sila.
- 'Ua 'e malie e mafai e le fōma'i e siakiina 'oe ona fa'atumuina lenei pepa fa'amaonia, ona ia fa'ailoa atu i le 'Ōfisa o Femālaga'iga a Niu Sila so'o se fa'amatalaga e uiga i le soifua mālōlōina o 'oe po'o lou alo.
- 'Ua 'e mālamlama 'āfai 'e te faia ni fa'amatalaga sesē, po'o ni fa'amatalaga lē fa'amaoni ma ta'ita'isesēina ai, po'o se isi lava suiga 'e te ono faia i lenei pepa fa'amaonia, e ono te'ena ai lau talosaga, pē toe fa'alēaogāina lou visa po'o lou pēmita, ma 'ātonu 'ua 'e solia ai se tulāfono ma ono molia ai 'oe ma fa'afalepuipuiina.

VĀEGA O: ILOILOGA TAU LE SOIFUA MĀLŌLŌINA

'O fesili i lenei vāega 'ole'ā fa'atumuina e le fōma'i e faia lou siaki, 'ina 'ia fa'amauiina ai lou tūlaga tau soifua mālōlōina. 'O le fa'atumuina o lenei vāega 'ole'ā aofia ai se siakiina o lou tino, lea 'ātonu e tatau ai ona talai nisi o ou lavalava. 'Ole'ā fuaina lou 'umi ma lou mamafa, le mālosi o lau va'ai, lau fa'alogo, ma le tali o lou tino i so'o se mea e pa'i atu. 'Ole'ā fa'alogo fo'i e le fōma'i le tātā o lou fatu ma fua lou toto, ma 'ātonu e fai fo'i isi siaki e fuaina ai le tūlaga o lou māfaufau, le mālosi o ou māmā ma isi

lava vāega 'uma. 'O nisi o nei siaki 'ātonu e fai e se teine/tama tausima'i i lalo o le fa'atagaga a le fōma'i autū e faia lou siaki.

'O fafine 'ua ta'i 45 tausaga ma sili atu, e mana'omia ona faia se siaki o o latou susu. 'Āfai e tatau ona a'afia ai 'oe i lenei siaki, e mafai ona 'e fa'ailoa mai se fōma'i fa'apitoa e faia lou siaki, pē fa'ailoa mai ni kopi (ata o se fā'ata) o se siaki na fai lata mai nei o ou susu (na faia i le ono māsina talu ai nei).

VĀEGA U, F & G: I'UGA O LE SU'EINA O LAU FE'AUVAI MA LOU TOTO, AOTELEGA MA NI FA'ALAUULOAGA A LĒ NA SIAKIINA 'OE

'O vāega nei e fa'atumu e se fōma'i na siakiina 'oe, pe'ā 'uma ona siaki ma va'ai i i'uga o le fā'ata o lou fatafata, le su'eina o lou toto ma lau fe'auvai.

PEPA FA'ATUMU E FA'ASINO AI I LE FALE SU'ETOTO

'O tagata talosaga 'uma 'ua ta'i 15 tausaga pē sili atu, e tatau ona su'eina o latou toto e pei o le fa'atūlagaga māsani. 'Ātonu e iai nisi su'egā toto e toe fa'atalosagaina e le fōma'i pe'āfai e tau aliali mai ni fa'alētonu i lou tala'aga tau soifua mālōlōina pē i ni sa'ililiga sā faia; mo se fa'aa'oa'oga pe'āfai 'ua 'e a'afia i le ma'i suka.

'Ole'ā faatonuina 'oe e tu'u atu se vāega o lou toto ma lau fe'auvai e su'e. 'O le vāega pito i luma o lenei pepa fa'atumu, e mo le fōma'i 'olo'o faia le siaki e na te fa'ailoa mai ai pō 'o le fea su'esu'ega e mana'omia ona faia. E tatau ona 'e fa'atumuina le

vāega pito i tua o lenei pepa i au fa'amatalaga 'uma ma saina le fa'alauuloaga 'olo'o i le pito i luma, e le tagata lea e su'eina lou toto. E mafai ona momotu 'ese le itūlau lenei mai lau pepa fa'amaonia a le falema'i, ona 'e ave lea pe'ā o'o ina 'ave se vāega o lou toto e su'e.

E iai nisi taimi 'ātonu 'ole'ā mana'omia ai mai tamaiti e i lalo ifo o le 15 tausaga le mātutua, ona su'eina o latou toto pe'āfai e tau iai ni fa'ailoilo po'o ni tūlaga o 'avea o ni lamatiaga i ni fa'ama'i e ono a'afia ai.

VĀEGA O LE FĀ'ATA

'Ua tūpā tagata 'uma o talosaga o ē 'ua 11 tausaga ma sili atu lo latou mātutua, 'ina 'ia faia se fā'ata o o latou fatafata e siaki ai mo le ma'i māmāpala po'o ni fa'ailoilo fo'i o nisi fa'ama'i māsani. E mana'omia pea lenei fā'ata e tusa lava pē e le'i leva talu ai nei ona 'e tu'uina atu se isi līpoti o sou fā'ata mo sau talosaga mo se visa asiasi. ('O le līpoti o le fā'ata o lou fatafata lea na 'ave fa'atasi ma lau talosaga mo se visa asiasi, e patino lava mo le ma'i māmāpala.)

E mafai ona momotu 'ese le itūlau lenei mai le pepa fa'atumu 'autū, ona 'e alu lea ma 'oe pe'ā 'e alu e fai le fā'ata o lou fatafata. Tali mai fesili nei J1 e oo i le J6 'a'o le'i faia lou fā'ata, 'ae 'aua ne'i sainia le ta'utinoga se'ilogaga 'e te lua iai fa'atasi ma le tagata 'ole'ā faia lou fā'ata.

'Āfai e leai ni fa'alētonu o tusia i le līpoti a lē na faia lou fā'ata, e lē mana'omia la ona 'avatu fua le ata o lou fā'ata i le 'Ōfisa o Femālagaga'iga a Niu Sila.

E lē aofia fafine ma'itaga ma tamaiti e i lalo ifo o le 11 tausaga le mātutua, i le mana'oga o le faia o se fā'ata mo le fatafata.